

Stefan Konstańczak,
Odkryć sens życia w swojej pracy,
Wydawnictwo Uczelniane WSP,
Słupsk 2000, ss. 208

W sytuacji, gdy coraz powszechniej dostrzegamy kryzys wartości, gdy coraz głośniejszymi słowami mówi się o nieuczciwości i skorumpowaniu niemalże we wszystkich dziedzinach życia, a rozwiązania, które miały być doskonałymi zawodzą na całej linii, poszukujemy jakiegoś pewnego oparcia. Takim oparciem powinna być etyka. Niestety, jej głos, chociaż tak potrzebny, jest zbyt często niezauważalny. Wśród licznych wypowiedzi etyków na temat kryzysu wartości w naszym społeczeństwie mam uwagę zwróciła książka Stefana Konstańczaka „Odkryć sens życia w swojej pracy”, która, jak wynika z podtytułu, oscyluje wokół problemów etyki zawodowej, ukazując cele i wartości, jakie tkwią w samej pracy ludzkiej oraz w poszczególnych profesjach wykonywanych przez człowieka.

Już potoczne obserwacje pozwalają zauważyć, że jakość pracy wykonywanej w ramach poszczególnych zawodów nie zależy jedynie od właściwie zaprojektowanych struktur organizacyjnych i porządku prawnego oraz nowoczesności narzędzi pracy. Istotną rolę odgrywa także system wartości przyjęty w środowisku pracy. Wartości te w istotny sposób wyznaczają reguły codziennej praktyki zawodowej, wpływają na postawy ludzkie i sposób rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Spełniają także funkcję motywacyjną i mogą mieć wielkie znaczenie dla sumiennego i porządnego wykonywania obowiązków służbowych. W ten sam sposób kultura organizacyjna środowiska pracy może sprzyjać efektywności pracowników lub ją osłabiać. Wyznaczenie modelowego zestawu wartości, określanego przez system etyki zawodowej, pozwala uporządkować nieraz przeciwstawne sobie wartości w taki sposób, aby stymulowały dobre wykonywanie obowiązków pracowniczych. Etyka w takim rozumieniu będzie więc oznaczała rzetelne wykonywanie co-

dziennych obowiązków, zaangażowanie w pracy zawodowej, troskę o oszczędność wydatkowanych środków pieniężnych i stałe podnoszenie zawodowych kwalifikacji. Szczególnie w Polsce istnieje pilna potrzeba odbudowania szacunku dla pracy. Postulat ten nie odnosi się tylko do pracowników, ale jeszcze w większym stopniu do elit politycznych. Bez poskromienia egoistycznych i partykularnych motywacji działalności publicznej trudno będzie o kompromis i wspólne budowanie przyszłości. Bez odbudowania podstawowych wartości etyki pracy nasze państwo będzie targane nieustannymi konfliktami, elity polityczne i administracyjne w coraz większym stopniu będą rozmijały się ze społecznymi oczekiwaniami, a obywatele będą wątpić w zasadność reguł demokratycznych, służących w obiegowym rozumieniu raczej kumoterstwu i prywatnie, aniżeli służbie publicznej.

Prezentowana książka próbuje wyznaczyć modelowy zestaw wartości dla najistotniejszych, można powiedzieć strategicznych, zawodów w państwie: polityka, policjanta, wojskowego, pracownika wymiaru sprawiedliwości, lekarza i pracownika administracji publicznej. Etyka zawodowa i edukacja etyczna powinny służyć humanizacji poszczególnych instytucji państwowych. Humanizacja powinna wpływać na wrażliwość społeczną polityków i urzędników. Jest to bardzo ważne, gdyż głównym zadaniem państwa jest troska o dobro wspólne, o dobro obywateli. Podstawowym celem powinna być poprawa bytu obywateli i wzrost ich świadomości etycznej. W ponawianych nieustannie próbach odbudowy podstawowych wartości etycznych, regulujących proces pracy, publikacja Stefana Konstańczaka może i powinna odegrać bardzo istotną rolę. Wyraźnie odczuwa się brak tego typu publikacji na naszym rynku wydawniczym.

Autor swoją pracę kieruje przede wszystkim do nauczycieli i wychowawców jako do tych, którzy kształtują osobowość innych ludzi. „Chyba żadna inna grupa społeczna nie ma tak wielkiej władzy nad ludźmi, jak mają nauczyciele. Obowiązek szkolny nakazuje rodzicom przekazanie części swej władzy rodzicielskiej właśnie nauczycielom. Edukacja dorosłych opiera się zaś na dobrowolnym ograniczeniu swojej wolności i świadomym podporządkowaniu się. przynajmniej w jakiejś mierze, pracownikom oświaty. Edukacja permanentna jest dziś faktem, który sytuuje nauczycieli wśród osób, które najtrwalej wpływają na naszą osobowość. Postępująca globalizacja społeczeństw dokonuje się

przecież nie poprzez środowiska rodzinne, ale właśnie poprzez system szkolny. W zasadzie można powiedzieć, że wszelkie zmiany społeczne nie mogą przebiegać bez udziału środowiska pedagogicznego czy też poza nim” (s. 6).

Książka jest skierowana do środowiska akademickiego, które ciągle boryka się z niedostatkiem literatury w dziedzinie etyki zawodowej. To skondensowanie wiedzy w jednej pozycji ułatwi nie tylko zaznajamianie się z problemami etycznym, ale także sprawi, że czytelnicy szybciej i trafniej odkryją w sobie powołanie do określonego zawodu. Stanowi efekt wieloletnich przemyśleń oraz doświadczeń dydaktycznych i zawodowych autora. Przemyślenia te wydają się głębokie, ujmują poszczególne tematy wszechstronnie i wyczerpująco. Wnioski natomiast – chociaż sam autor o nich pisze, że „nie pretendują do miana ostatecznych” (s. 8) – wydają się także trafne.

Publikacja ta może być także potraktowana jako swoisty „kodeks etyki” poszczególnych zawodów, opracowany z uwzględnieniem naukowych podstaw etyki oraz indywidualnych doświadczeń autora, a stąd pomyślana jest jako drogowskaz ułatwiający decyzję przy szczególnie trudnych wyborach. Spełnia dwie podstawowe funkcje: informacyjną i edukacyjną. Jest zbiorem kanonów postępowania pracowników i może podawać kryteria ich oceny. Sygnalizuje problemy moralnej strony ludzkich poczynań nie tylko ze względu na nasze wewnętrzne słabości, ale także ze względu na świat zewnętrzny, który ludzi iluzją łatwego szczęścia oraz sugeruje, że wszelkie sposoby postępowania są równie wartościowe. Najlepszym sposobem czuwania nad moralnością naszych czynów jest ich powiązanie z sensem, jaki przydajemy swemu życiu, co jest warunkiem koniecznym spełniania się w swojej pracy zawodowej oraz troski o dobro, bo zło najpełniej przezwycięża się czynieniem dobra.

W tym kontekście możemy lepiej zrozumieć, jak cenną pomocą może być dla pracowników dydaktycznych wyższych uczelni prezentowana książka, która staje się jakby praktycznym przewodnikiem po życiu ludzi pracujących. Najdoskonalszym i ostatecznym wzorcem i kryterium postępowania moralnego dla każdego z nas nie są jakieś abstrakcyjne zasady, lecz konkretne rozwiązania etyczne w konkretnym *sitz im leben* człowieka.

Nie można nie zauważyć, iż wydana w 2000 roku książka straciła nieco na aktualności ze względu na nowsze decyzje i uregulowania

prawne, ale w swoim głównym przesłaniu etycznym pozostaje ponadczasowa. Życzylibyśmy sobie i autorowi kolejnych wydawnictw z tej dziedziny, bowiem dzisiejszy człowiek potrzebuje takiej nauki i takich nauczycieli.

Gorąco polecam wszystkim lekturę tej pozycji. Młodemu pokoleniu, które dopiero staje przed wyborem swojej drogi życiowej i odkrywa swoje powołanie, pomoże właściwie przygotować się do wykonywania zawodu, zaś w przypadku pracujących zapewne korzystnie wpłynie na etos ich zawodu.

Aneta Jakubik